

Ольга ПАВЛИК,
orcid.org/0000-0002-9060-606X
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна) pavlykolga111@gmail.com

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ В ПЕРЕКЛАДІ

Стаття висвітлює питання відтворення прагматичних аспектів перекладу на основі аналізу точок зору провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували цю проблему. Не зважаючи на це, дослідження прагматики в перекладі не втрачає актуальності через наявність різних поглядів у наукових колах і недостатньої вивченості певних аспектів.

Автор аналізує термінологію, пов'язану з прагматичними відносинами, в перекладі з часів її появи і дотепер. Текст розглядається в цьому дослідженні як продукт мовлення й продукт перекладу. Прагматичний підхід до вивчення тексту з позицій перекладу відкриває широкі можливості для пояснення вибору перекладачем тих чи інших стратегій і тактик, способів і прийомів перекладу. У статті розмежовуються прагматика тексту, прагматика автора та прагматика перекладу.

Прагматична установка тексту обумовлена загальними характеристиками самого тексту – його метою, видом, жанром, стилем, які визначають форму тексту, його зміст, загальну стилістику й дозволяють реципієнту ідентифікувати тип тексту, опираючись на ці самі характеристики. Однак автор тексту, маючи свою комунікативну інтенцію, вносить особисті корективи в побудову тексту, здійснює свою авторську прагматичну установку. В статті йдеться про необхідність і важливість відтворення в перекладі функціонального навантаження тексту оригіналу та його прагматичного потенціалу як об'єктивної ознаки тексту. Автор вважає лише крайньою мірою таке перероблення матеріалу, яке передбачає досягнення іншої комунікаційної установки ніж та, яка була в автора.

У відтворенні прагматичного потенціалу тексту в перекладі необхідною є прагматична адаптація тексту, зумовлена різним прочитанням оригінального тексту реципієнтом – носієм мови і реципієнтом-перекладачем, який оцінює текст з точки зору представника іншої культури.

Автор статті робить висновок про взаємозв'язок і взаємозалежність прагматики тексту, прагматики автора та прагматики перекладу.

Ключові слова: прагматика тексту, прагматика перекладу, прагматика автора, адекватність перекладу, адаптація тексту перекладу, проблеми перекладу.

Olha PAVLYK,
orcid.org/0000-0002-9060-606X
Candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant Professor at the Department of Foreign Languages
of Khmelnytskyi National University
(Khmelnytskyi, Ukraine) pavlykolga111@gmail.com

PRAGMATIC ASPECTS OF TRANSLATION

The article deals with the problem of pragmatic aspects of translation on the basis of prominent Ukrainian and foreign scientists who researched the problem. In spite of this, the research of pragmatic translation is still very urgent due to different visions of the problem in the scientific circles and lack of study of some aspects.

The author analyses the terminology connected with pragmatic aspects in translation since its emergence and up to nowadays. The text is considered as speech product and translation product in this research.

The pragmatic approach to the text analysis from the point of view of translation gives wide opportunities for explanation of the translator's choice of different strategies and tactics, ways and means of translation.

The text pragmatics, the author's pragmatics and the translation pragmatics are distinguished in the article.

The pragmatic aim of the text is explained by the general characteristics of the text itself – its aim, type and genre, styles that define the form of the text, its text content, and general stylistics and allow the recipient to identify the type of the text considering the above mentioned characteristics. However, having the communicative intention, the author of the text makes personal adjustments to the structure of the text, carrying out his pragmatic aim. The article deals with the necessity and importance of reproduction in translation the functional conveying of the original text and its pragmatic potential as the objective characteristic of the text.

The author considers such transformation of the text as an extreme measure, because it reaches another communicative aim than the author's.

To reproduce the pragmatic potential of the text in translation it is necessary to make a pragmatic adaptation of the text which is triggered by the different reading of the original: by the recipient-native speaker and recipient-translator who perceives the text as a different culture representative.

The author of the article makes the conclusion about the interconnection and interdependence of text pragmatics, author's pragmatic and translation pragmatics.

Key words: *text pragmatics, pragmatics in translation, authors pragmatic, adaptation of translated text, translation problems.*

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. спостерігається великий прогрес у розвитку науково-технічної думки, що супроводжується все більшим залученням нових інформаційних технологій у життя людини. Поряд із цим стрімко розвиваються антропоорієнтовані лінгвістичні напрями, а саме: когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, прагматична лінгвістика тощо.

Питання щодо прагматики знакових систем, включно з мовними системами, вперше порушив американський філософ Ч. С. Пірс наприкінці ХІХ ст. Згідно з його теорією процес пізнання полягає в продукуванні й інтерпретації знаків (насамперед мовних). Термін «прагматика» було введено іншим американським філософом – Ч. Моррісом, який розглядав прагматику як один із розділів семіотики, що вивчає взаємовідношення між знаками та їхніми інтерпретаторами.

Проблеми прагматики досліджували багато вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких К. Тищенко, В. Кушнерик, С. Ануфрієва, В. Комісаров, А. Швейцер, А. Нойберт, Л. Бархударов, К. Райс та інші. Незважаючи на це дослідження прагматики в перекладі не втрачає актуальності через наявність різних точок зору в наукових колах і недостатню вивченість певних аспектів.

Мета статті – вивчити питання відтворення прагматичних аспектів перекладу на основі аналізу точок зору провідних вітчизняних і зарубіжних науковців і розмежувати прагматику тексту, прагматику автора й прагматику перекладу.

Розглядаючи прагматичні аспекти тексту й перекладу, вважаємо за потрібне провести чітке розгалуження понять прагматики тексту, прагматики автора й прагматики перекладу.

Виклад основного матеріалу.

1. Прагматика тексту.

Згідно з визначенням В. Комісарова будь-яке висловлювання у процесі комунікації має здатність чинити на читача чи слухача певний комунікативний ефект, тобто певний прагматичний вплив, який визначається змістом висловлювання, його мовною формою, уявленнями й відношенням реципієнта до навколишнього світу (Комісаров, 2002 : 153).

Однак не лише окреме висловлювання має прагматичний потенціал, який беззаперечно слід зберегти при перекладі, а й сам текст, який є цілісною одиницею мови й мовлення, володіє прагматичним потенціалом (Ануфрієва, 2000: 141–143).

Ми розглядаємо текст як продукт мовлення й продукт перекладу. Прагматичний підхід до вивчення тексту з позицій перекладу відкриває широкі можливості для пояснення вибору перекладачем тих чи інших стратегій і тактик, способів і прийомів перекладу.

Традиційно прагматичний аспект перекладу розглядається з трьох позицій: 1) з позиції передавання прагматичних значень слів оригіналу; 2) прагматика перекладу трактується як прагматична задача конкретного перекладацького акту; 3) висувається вимога щодо прагматичної адаптації перекладу з метою забезпечення рівності комунікативного ефекту в оригіналі й у перекладі (Комісаров, 2002 : 18).

Німецький лінгвіст А. Нойберт розглядав прагматику як один із найбільш важливих аспектів теорії перекладу. Одним із постулатів його роботи «Прагматичні аспекти перекладу» є твердження про те, що адекватний переклад повинен зберігати прагматику оригіналу, оскільки ані граматичні, ані семантичні особливості тексту не володіють здатністю визначати текст як переклад з огляду на їхню співвіднесеність до мови перекладу, і лише граматика запозичується з оригіналу. «З прагматичної точки зору процес перекладу означає розширення аудиторії або, ще точніше, встановлення потенційних відносин між тими, хто говорить вихідною мовою, і тими, хто говорить мовою перекладу, а не між вихідною мовою (чи текстом) і мовою (чи текстом) перекладу (Neubert, 1968: 25). Таким чином, А. Нойберт виокремлює ще один прагматичний чинник в перекладі – аудиторію вихідної мови й аудиторію мови перекладу.

Розглядаючи питання про можливість перекладу текстів з точки зору створення в перекладі прагматичних відносин, А. Нойберт зазначає, що одні прагматичні відносини можуть легко відтворюватись у перекладі, інші – лише частково,

а треті можуть взагалі не виникати в комунікантів, які належать до іншого мовного середовища.

Проблему прагматичної адекватності в перекладі А. Нойберт пов'язує з типізацією текстів, виділяючи при цьому чотири типи текстів і відповідно чотири типи перекладу:

1) перший тип – тексти, які апелюють до одних і тих самих потреб й інтересів реципієнтів вихідної мови і мови перекладу (рекламні оголошення, науково-технічна література тощо);

2) другий тип – тексти, які відтворюють інтереси лише реципієнтів вихідної мови, а значить, враховують позамовні знання носіїв вихідної мови (тексти засобів масової інформації, законодавчі акти, суспільно-політичні й економічні тексти тощо);

3) третій тип – художня література, яка, з одного боку, відтворює національну специфіку, але, з іншого, ґрунтується на загальнолюдських цінностях й інтересах;

4) четвертий тип – тексти, які були спеціально створені для перекладу з урахуванням реципієнтів мови перекладу (адаптована література для вивчення іноземної мови) (Neubert, 1968: 30–31).

Таким чином, за Нойбертом, кожен тип тексту уможливує його переклад з точки зору створення в перекладі прагматичних відносин, однак неминуче з'являється необхідність змін оригіналу тексту, що пов'язані з його прагматичною адаптацією.

А. Швейцер, розглядаючи проблему адекватності й еквівалентності перекладу, наводить модель перекладу Ю. Найди, яка називається «моделлю динамічної еквівалентності» й складається з двох процесів: 1) створення та сприйняття вихідного тексту; 2) створення та сприйняття тексту перекладу. Динамічну еквівалентність учений розуміє як відповідність сприйняття перекладеного тексту іншомовним реципієнтом сприйняттю вихідного тексту реципієнтом вихідної мови. Схеми «динамічної еквівалентності» Ю. Найди містять два комунікативних акти: в першому відправник вихідного тексту створює вихідний текст, який сприймає первинний реципієнт – отримувач вихідного тексту. Первинним реципієнтом у першому комунікативному акті є перекладач, котрий у другому комунікативному акті створює вторинний текст, який сприймає вторинний реципієнт (Швейцер, 1988: 51). Таким чином, учений визначає прагматичний аспект перекладу як основний, оскільки від реакції реципієнта на перекладений текст залежить досягнення чи недосягнення комунікативного ефекту (Reiß, 1984: 239). Ми цілком поділяємо точку зору науковця та вважаємо, що

до перекладу будь-якого тексту слід підходити з позиції його функціональності, тобто враховувати насамперед прагматичну установку тексту й прагматичну установку автора.

Прагматична установка тексту обумовлена загальними характеристиками самого тексту – його метою, видом, жанром, стилем, які визначають форму тексту, його зміст, загальну стилістику тощо й дають змогу реципієнту ідентифікувати тип тексту, спираючись на ці самі характеристики. Однак автор тексту, маючи свою комунікативну інтенцію, вносить особисті корективи в побудову тексту, здійснює свою авторську прагматичну установку.

2. Прагматика автора.

Прагматика відображає зв'язок між продуцентом і реципієнтом і їхнє відношення до інформації, яка міститься в тексті. З боку автора це намір справити враження на реципієнта й викликати в нього відповідну реакцію, а з боку реципієнта – це сприйняття, декодування інформації та його реакція.

Як стверджує В. Комісаров, у комунікативному акті автор вступає у два ряди прагматичних відносин: з об'єктами, які він описує, і зі слухачем (читачем) (Комиссаров, 2002). У першому випадку автор виражає своє відношення до подій, про які йдеться, і використовує для цього мовні знаки, які мають необхідні прагматичні значення. В другому випадку автор виражає своє відношення до адресата, оцінюючи його інтелектуальні здібності, і намагається певним чином вплинути на нього.

Безумовно, першим етапом на шляху створення прагматики тексту є виникнення в автора наміру створити певний текст, тобто поява задуму. Задум поступово переходить в інтенцію.

Авторська інтенція полягає у:

- 1) впливі на емоційний стан реципієнта;
- 2) розширенні обізнаності реципієнта;
- 3) впливі на систему раціональної оцінки та висловленні художнього змісту (Комиссаров, 1980: 38).

Авторська інтенція як довербальне явище в тексті відображається через прагматичну установку автора, що стає усвідомленим наміром автора певним чином вплинути на реципієнта. Саме прагматична установка автора тексту зумовлює його прагматичний зміст, який у розвинутому та збагаченому вигляді доноситься до адресата.

Для здійснення цілеспрямованого впливу на адресата автор обирає відповідну форму висловлення, певні мовні й позамовні засоби, спираючись на інформаційний потенціал і потенціал впливу.

На думку О. Азнаурової, художній текст є результатом певної послідовності акту вибору на різних рівнях чи етапах його створення: на рівні первинного задуму – вибору ідеї й теми; на рівні структурно-семантичної організації тексту – вибір певного порядку чергування тем і ідей (фабула, сюжет, композиція, матриця характерів); на рівні словникового стилю – вибір мовних форм, засобів вираження, їхньої комбінаторики і таке інше. Як стверджує дослідниця, всі ці акти взаємопов'язані та створюють систему ієрархії, у якій виявляється авторський задум (Азнаурова, 1988: 9).

Від мети, яку ставить перед собою автор тексту, залежить вибір мовних засобів. Вибір адресантом тих чи інших засобів вираження є «ситуативно обумовленим, комунікативно виправданим й прагматично значущим». Автор тексту має обирати такі мовні засоби й таким чином їх організувати, щоб адресат міг з максимальною точністю їх декодувати.

Л. Бархударов зазначає, що мовні знаки, які люди використовують у процесі лінгвістичної комунікації, завжди чинять на них певний вплив: люди по-різному реагують на мовні одиниці, а значить, на референти й денотанти, які вони позначають (Бархударов, 1975: 106).

У своєму дослідженні змістових і прагматичних аспектів слова лінгвіст визначає «типи прагматичних значень», які включають:

1) стилістичну характеристику слова (вживання мовних одиниць відповідно до стилю мовлення);

2) реєстр слова, що визначається ситуацією спілкування та зумовлює вибір певних мовних одиниць (фамільярний, невимушений, нейтральний, формальний, високий);

3) емоційне забарвлення слова, що відображає емоційне ставлення автора до предмета чи поняття як компонента семантичної структури слів і фраз;

4) «комунікативне навантаження» мовних одиниць, яке зумовлене ступенем обізнаності автора і особливо реципієнта щодо інформації, про яку йдеться (Бархударов, 1975: 107).

Таким чином, у виборі автором мовних знаків з метою прагматичного впливу на реципієнта мають бути враховані типи прагматичних значень слів.

3. Прагматика перекладу.

Дослідник прагматичних аспектів перекладу А. Швейцер наводить три взаємопов'язаних елементи:

- 1) комунікативну інтенцію (мету комунікації);
- 2) функціональні параметри тексту;

3) комунікаційний ефект.

За словами вченого, ці елементи відповідають трьом компонентам комунікативного акту – адресанту, тексту й адресату. Щодо прагматики перекладу А. Швейцер формулює співвідношення між елементами цієї тріади таким чином: «перекладач на основі функціональних домінант вихідного тексту з'ясовує комунікативну інтенцію, яка лежить в його основі, і намагається отримати комунікативний ефект, який би відповідав цій інтенції» (Швейцер, 1988: 147). З цього випливає важливість урахування функціональних параметрів тексту й разом із цим важливість функціонального підходу до перекладу для забезпечення в перекладі відповідності між комунікативною інтенцією автора тексту й комунікативним ефектом кінцевого тексту.

На принципі функціонального підходу до перекладу тексту побудована й теорія скопоса чи так звана скопос-теорія, яка була розроблена німецькими дослідниками К. Райс та Х. Фермеєром. Згідно з цією теорією головним правилом перекладу вважається «правило скопоса»: будь-яка взаємодія між людьми (в тому числі й переклад) визначається його метою (від грец. *skopos*) (Reiß, 1984: 101). К. Райс та Х. Фермеєр визначають переклад як специфічну форму вербального трансферу, яка уособлює інтенціональність адресанта цієї інтеракції (Vermeer, 1986: 16). За Х. Фермеєром, скопос указує на ті функції, на виконання яких у контексті культури адресатів орієнтований переклад (Reiß, 1984: 106).

Згідно зі скопос-теорією К. Райс та Х. Фермеєра функція перекладу може відрізнитися від функції оригінального тексту (Vermeer, 1986: 27).

Тобто на відміну від теорії перекладу А. Швейцера, згідно з якою перекладач орієнтується в процесі перекладу на оригінал тексту й мету, яку переслідував автор вихідного тексту, за скопос-теорією перекладач орієнтується на реципієнта, аудиторію й мету самого перекладу. Ми вважаємо необхідним і важливим відтворення в перекладі функціонального навантаження тексту оригіналу та його прагматичного потенціалу як об'єктивної ознаки тексту й лише крайністю таке перероблення матеріалу, яке передбачає досягнення іншої комунікаційної установки, ніж та, яка була в автора.

У відтворенні прагматичного потенціалу тексту в перекладі необхідною є прагматична адаптація тексту, зумовлена різним прочитанням оригінального тексту реципієнтом – носієм мови й реципієнтом-перекладачем, який оцінює текст з точки зору представника іншої культури.

Багато дослідників вважають адаптацію тексту негативним явищем в перекладі, яке призводить до руйнування та викривлення вихідного тексту.

Тлумачний перекладацький словник дає таке визначення терміну «прагматична адаптація»: 1) перетворення вихідного тексту з урахуванням інформаційного запасу адресата; 2) перетворення вихідного висловлювання з урахуванням передачі його прагматичного значення.

Прагматична адаптація досягається шляхом включення в текст додаткових елементів, опущення елементів, зайвих з точки зору іншомовного реципієнта, а також шляхом застосування семантичних трансформацій. Адаптація літературних творів може бути застосована як для дорослих, так і для дитячих творів. Але за проведення адаптації не можна порушувати зміст й основні ідеї вихідного твору. Загальновідомими прикладами такої адаптації є вилучення занадто натуралістичних і грубих для дитячого сприйняття сцен з німецьких казок братів Грімм.

Розрізняють інтра- й інтеркультурну адаптацію.

Інтракультурна адаптація передбачає таке опрацювання літературного твору, яке передбачає зміни змістових характеристик з метою пристосування до сприйняття представниками однієї й тієї самої культури (наприклад, адаптація дитячої літератури). Інтракультурна адаптація не обумовлюється потребами перекладу.

Інтракультурна адаптація обумовлена, як правило, потребами перекладу та здійснюється на основі міжкультурної асиметрії з метою пристосування твору до сприйняття представниками іншої культури.

Ми вважаємо прагматичну адаптацію тексту необхідним інструментом адекватної передачі прагматичного потенціалу тексту оригіналу, який дозволяє перекладачу уникнути чинники, які могли б призвести до прагматичної неадекватності тексту перекладу, а саме: приналежність реципієнта до іншого лінгвокультурного середовища чи іншої історичної епохи, неможливість сприйняття реципієнтом змісту мовлення внаслідок певних вікових, психологічних, соціальних характеристик, недостатня обізнаність реципієнта щодо предмета мовлення. В таких випадках прагматична адаптація тексту під час перекладу є просто необхідною.

В. Комісаров виділяє чотири види такої адаптації.

Перший вид має на меті адекватне розуміння реципієнтом переклад повідомлення. Орієнтуючись на середньостатистичного реципієнта, пере-

кладач враховує, що повідомлення, яке є цілком зрозумілим для читачів оригіналу, може викликати труднощі в читачів, які є носіями іншої мови й культури, через відсутність у них фонових знань. У таких випадках перекладач вводить у текст додаткову інформацію з метою компенсації недостатніх знань. Іноді це не потребує значного збільшення обсягу тексту. Наприклад, під час перекладу топонімів перекладач вказує, до якого типу географічних об'єктів належить та чи інша назва: міста, гори, штати тощо. Натомість у разі перекладу реалій перекладачу доводиться описувати незрозумілі явища, що призводить до збільшення обсягу тексту перекладу. Іноді адекватне розуміння реципієнтом тексту досягається шляхом вилучення певної інформації, наприклад невідомих чи незначних деталей. Така адаптація призводить до втрати певної інформації, але перекладач сам приймає рішення в кожному конкретному випадку щодо доцільності використання певних прийомів перекладу. У будь-якому разі адаптація має використовуватися дуже обережно.

Другий тип адаптації має на меті досягти правильного сприйняття змісту повідомлення зі збереженням певного емоційного впливу на реципієнта. Потреба в такій адаптації виникає через те, що в носіїв певної культури назви певних об'єктів чи явищ можуть нести певні асоціації, так званий асоціативний шлейф. Якщо подібний ефект у перекладі не досягається, то прагматичний потенціал тексту оригіналу й тексту перекладу не збігається. В такому випадку перекладач може застосувати концептуальний відповідник для досягнення в реципієнта перекладу тих самих асоціацій, які викликав текст у реципієнтів оригіналу.

Третій вид прагматичної адаптації відрізняється від двох попередніх тим, що орієнтується не на середньостатистичного, а на конкретного реципієнта й конкретну ситуацію. Така адаптація, як правило, супроводжується значними відхиленнями від вихідного тексту.

Четвертий тип прагматичної адаптації В. Комісаров називає «екстраперекладацьким завданням». Такий переклад не є перекладом у традиційному розумінні. Йдеться про філологічний переклад, коли автор вживає певні особливості мови оригіналу, навіть якщо це порушує норми мови перекладу. Такий переклад роблять для створення дослівників для перекладачів художньої літератури, які не володіють мовою оригіналу. Інший різновид – спрощений чи приблизний переклад, коли замовник ставить завдання перекласти приблизно лише ті елементи тексту, які становлять для нього

інтерес. Значні відхилення від тексту містять переклади, адаптовані шляхом модернізації. Фактично перекладач створює новий твір за мотивами першоджерела. Така модернізація може виражатись у перенесенні подій у пізнішу історичну епоху чи в іншу країну, цивілізацію, зміні імен дієвих осіб. З іншого боку, модернізація досягається завдяки використанню лексичних одиниць, характерних для більш пізнього чи сучасного періоду.

У конкретній ситуації перекладач обирає один із двох прагматичних підходів до своєї діяльності: або виконує функцію мовного посередника, або активно втручається в комунікативний процес (Левковская, 1990: 56–58).

Висновки. Таким чином, проаналізувавши думки різних вітчизняних та іноземних науков-

ців щодо питання прагматичних відносин у перекладі, ми дійшли висновку щодо взаємозв'язку та взаємозалежності між прагматикою автора, прагматикою тексту та прагматикою перекладу. Прагматика тексту залежить від його жанру, типу та стилю, а прагматика автора визначається його авторською інтенцією. Прагматичний аспект перекладу є основним, оскільки від реакції адресата на перекладений текст залежить досягнення чи недосягнення комунікативного ефекту в перекладі.

У подальших дослідженнях варто розглянути особливості прагматичних відносин у перекладі текстів конкретного літературного стилю (наукових, технічних, юридичних, медичних, художніх текстів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азнаурова Э.С. Прагматика художественного слова. Ташкент: Фан, 1988. 121 с.
2. Ануфриева С. С. Проблема восприятия текста реципиентом с позиции коммуникативно-деятельностного подхода. *От слова к тексту: материалы докладов на междунар. конф.* Минск : МГЛУ, 2000. Ч. 3. С. 141–143.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 237 с.
4. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. Москва : Международные отношения, 1980. 167 с.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : ЕТС, 2002. 424 с.
6. Левковская Н. А. Прагматическая установка текста и прагматическая установка адресанта. *Сборник научных трудов Московского государственного лингвистического университета.* Москва : Международные отношения, 1990. Вып. 358. 60 с.
7. Леонтьев А. А. Психологический подход к анализу искусства. *Эмоциональное воздействие массовой коммуникации : педагогические проблемы.* Москва : Педагогическое общество РСФСР, 1978. С. 26.
8. Швейцер А. Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты). Москва : Наука, 1988. 216 с.
9. Neubert A. Pragmatische Aspekte der Übersetzung. Grundlagen der Übersetzungswissenschaft/ A. Neubert// Beihefte zur Zeitschrift "Fremdsprachen". Leipzig, 1968. Beiheft II. S. 21–33.
10. Reiß K. Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie / K. Reiß, H. Vermeer. Tübingen : Niemeyer, 1984. S. 24.
11. Vermeer H. J. Übersetzen als kultureller Transfer / (Hrsg.) M. Snell-Hornby, Übersetzungswissenschaft eine Neuorientierung. Zur Integrierung von Theorie und Praxis. Tübingen, 1986. S. 30–53.

REFERENCES

1. Aznaurova E. (1988) Pragmatyka khudozhestvennogo slova. [Pragmatic of artistic word]. Tashkent : Fan. 121 p. [in Russian].
2. Anufrieva S. (2000) Problema vospriyatiya teksta retsipientom s pozitsii kommunikativno-deyatelnostnogo podkhoda. [The problem of texts perception from the view of communicative-activity approach]. *От слова к тексту: материалы докладов на междунар. конф.* Minsk : MHLU. Pp. 141–143. [in Russian].
3. Barkhudarov L. (1975) Yazik i perevod. [Language and translation]. Moscow : Mezhdunarodnyie otnosheniya. 237 p. [in Russian].
4. Komissarov V. (1980) Linyhvystyka perevoda. [Linguistics of translation]. Moscow : Mezhdunarodnyie otnosheniya. 167 p. [in Russian].
5. Komissarov V. (2002) Sovremennoye perevodovedeniye. [The modern translation]. Moscow : ETS. 424 p. [in Russian].
6. Levkovskaya N. (1990) Prahmaticheskaya ustanovka teksta i prahmaticheskaya ustanovka adresanta. [The pragmatic approach of a sender]. *Sbornik nauchnykh trudov MHLU.* Moscow : Mezhdunarodnyie otnosheniya. 60 p. [in Russian].
7. Leontev A. (1978) Psykholohycheskyi podkhod k analizu iskusstva. [The psychological approach to the arts analysis]. *Emotsionalnoye vozdeistviye massovoi kommunikatsiyi: Pedagogicheskiye problemy.* Moscow : Pedagogicheskoye obshchestvo RSFSR. p. 26. [in Russian].
8. Shveitsler A. 1988. (1988) Teoriya perevoda (status, problemy, aspekty). [The theory of translating]. Moscow : Nauka. 216 p. [in Russian].
9. Neubert A. Pragmatische Aspekte der Übersetzung. Grundlagen der Übersetzungswissenschaft/ A. Neubert// Beihefte zur Zeitschrift "Fremdsprachen". Leipzig, 1968. Beiheft II. Pp. 21–33.
10. Reiß K. Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie / K. Reiß, H. Vermeer. Tübingen : Niemeyer, 1984. 245 p.
11. Vermeer H. J. Übersetzen als kultureller Transfer / (Hrsg.) M. Snell-Hornby, Übersetzungswissenschaft eine Neuorientierung. Zur Integrierung von Theorie und Praxis. Tübingen, 1986. Pp. 30–53.